

Верховний
Суд

Актуальна судова практика Верховного Суду в справах з участю банків

Олександр Банасько

Суддя судової палати для розгляду справ про банкрутство
Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду

1. Щодо нарахування процентів після закінчення строку кредитування

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28.03.2018 у справі № 444/9519/12

Відповідно до частини першої статті 1048 та частини першої статті 1054 ЦК України кредитор має право на одержання від позичальника процентів від суми кредиту, розмір і порядок одержання яких встановлюються договором. Отже, припис абзацу 2 частини першої статті 1048 ЦК України про щомісячну виплату процентів до дня повернення позики у разі відсутності іншої домовленості сторін може бути застосований лише у межах погодженого сторонами строку кредитування.

Після спливу визначеного договором строку кредитування чи у разі пред'явлення до позичальника вимоги згідно з частиною другою статті 1050 ЦК України право кредитодавця нараховувати передбачені договором проценти за кредитом припиняється. Права та інтереси кредитодавця в охоронних правовідносинах забезпечуються частиною другою статті 625 ЦК України, яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання.

Якщо кредитний договір встановлює окремі зобов'язання, які деталізують обов'язок позичальника повернути борг частинами та передбачають самостійну відповідальність за невиконання цього обов'язку, то незалежно від визначення у договорі строку кредитування право кредитодавця вважається порушеним з моменту порушення позичальником терміну внесення чергового платежу. А відтак, перебіг позовної давності стосовно кожного щомісячного платежу у межах строку кредитування згідно з частиною п'ятою статті 261 ЦК України починається після невиконання чи неналежного виконання (зокрема, прострочення виконання) позичальником обов'язку з внесення чергового платежу й обчислюється окремо щодо кожного простроченого платежу.

2. Щодо нарахування процентів після розірвання кредитного договору

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.06.2018 у справі № 548/981/15-ц

У разі розірвання договору зобов'язання сторін припиняються (частина друга статті 653 ЦК України). Якщо договір розривається у судовому порядку, зобов'язання припиняється з моменту набрання рішенням суду про розірвання договору законної сили (частина третя цієї статті).

Отже, розірвання кредитного договору припиняє його дію на майбутнє, але не впливає на факти укладення та дії цього договору включно до моменту його розірвання. Тому з моменту розірвання кредитного договору у позичальника залишається обов'язок повернути позивачеві заборгованість, нараховану за цим договором станом на день його розірвання, а кредитодавець втрачає право нараховувати передбачені кредитним договором проценти та неустойку за період після розірвання цього договору. Права й інтереси кредитодавця у правовідносинах з позичальником після розірвання кредитного договору забезпечені частиною другою статті 625 ЦК України, яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання.

Розірвання кредитного договору має наслідком припинення на майбутнє зобов'язання кредитодавця та позичальника, а також припинення на майбутнє поруки і застави (іпотеки) за обов'язками позичальника, які можуть виникнути, зокрема, за статтею 625 ЦК України після такого розірвання. Порука та застава (іпотека) не припиняються за обов'язками позичальника щодо заборгованості за кредитом, процентів і неустойки, які існували на момент розірвання кредитного договору. Тобто, розірвання кредитного договору не є підставою для припинення поруки та застави (іпотеки), які можуть забезпечувати виконання зобов'язання, що виникло до моменту такого розірвання.

3. Щодо нарахування процентів після прийняття судового рішення про стягнення заборгованості

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.07.2018 у справі № 310/11534/13-ц

Звернення з позовом про дострокове стягнення кредиту незалежно від способу такого стягнення змінює порядок, умови і строк дії кредитного договору. На час звернення з таким позовом вважається, що настав строк виконання договору в повному обсязі. Рішення суду про стягнення заборгованості чи звернення стягнення на заставлене майно засвідчує такі зміни.

Право кредитора нараховувати передбачені договором проценти за кредитом припиняється у разі пред'явлення до позичальника вимог згідно з частиною другою статті 1050 ЦК України.

Якщо за рішенням про звернення стягнення на предмет застави заборгованість за кредитним договором указана в такому рішенні у повному обсязі, кредитор має право на отримання гарантій належного виконання зобов'язання відповідно до частини другої статті 625 ЦК України, а не у вигляді стягнення процентів.

4. Щодо нарахування процентів за користування кредитом по день повного погашення заборгованості

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.02.2020 у справі № 912/1120/16

Оскільки поведінка боржника не може бути одночасно правомірною та неправомірною, то регулятивна норма частини першої статті 1048 ЦК України і охоронна норма частини другої статті 625 цього Кодексу не можуть застосовуватись одночасно.

Тому за період до прострочення боржника підлягають стягненню проценти від суми позики (кредиту) відповідно до умов договору та частини першої статті 1048 ЦК України як плата за надану позику (кредит), а за період після такого прострочення підлягають стягненню річні проценти відповідно до частини другої статті 625 ЦК України як грошова сума, яку боржник повинен передати кредиторіві у разі порушення боржником зобов'язання, тобто як міра відповідальності за порушення грошового зобов'язання.

Така правова позиція щодо правильного застосування норм права підлягає врахуванню у справі про банкрутство в разі подання заяви кредитора з грошовими вимогами до боржника як на стадії розпорядження майном боржника, так і на стадії ліквідаційної процедури, з урахуванням перебування в цей час боржника в особливому правовому становищі, зокрема і щодо дії мораторію на задоволення вимог конкурсних кредиторів.

5. Субсидіарна відповідальність

Постанова КГС ВС від 30.01.2018 у справі № 923/862/15

Протиправне виведення з обігу підприємства-боржника коштів, що призвело до неспроможності виконання ним своїх грошових зобов'язань, є підставою для покладення на керівника цього підприємства субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника.

Оскільки судами попередніх інстанцій встановлено, що під час ліквідаційної процедури виявлено відсутність коштів на рахунках боржника та активів банкрута, а майнові активи підприємства були відчужені в результаті рішень та дій керівника цього підприємства і господарська діяльність підприємства припинена у незаконний спосіб, Верховний Суд визнав обґрунтованим висновок судів першої та апеляційної інстанцій про задоволення заяви ліквідатора і покладення субсидіарної відповідальності на керівника підприємства у зв'язку з доведенням до банкрутства підприємства.

Чинне законодавство України не пов'язує можливості покладення субсидіарної відповідальності на відповідних осіб згідно з частиною п'ятою статті 41 Закону про банкрутство з обов'язковою наявністю вироку (вироків) щодо таких осіб.

Постанова КГС ВС від 18.10.2018 у справі № 923/1297/14

У разі доведення обставин того, що стан неплатоспроможності боржника – комунального підприємства настав унаслідок передачі його активів іншій юридичній особі, на власника боржника (орган місцевого самоврядування) та орган управління майном (виконавчий комітет) може бути покладена субсидіарна відповідальність за зобов'язаннями такого боржника

Рішенням Каховської міської ради Херсонської області від 26.01.2012 № 398/23 як власником майна вирішено передати з балансу КП «Наш дім» на баланс КП «Каховська керуюча компанія» комунальне майно, яке належало КП «Наш дім» на праві повного господарського віддання.

Вилучивши з господарського відання та передавши усе майно від боржника до іншої юридичної особи, власник не вирішив питання про правонаступництво особи, яка отримала майнові активи боржника. Отже, кредиторська заборгованість боржника КП «Наш дім» залишилася без майнового забезпечення.

Каховська міська рада як власник і засновник боржника та виконавчий комітет Каховської міської ради як орган управління майном боржника приймали рішення, що мали на меті передати майнові активи боржника іншій юридичній особі для того, аби після порушення справи про банкрутство на такі майнові активи не було звернуто стягнення для задоволення вимог кредиторів. При цьому вони створили умови, за яких боржник став неплатоспроможним та був визнаний банкрутом.

6. Субсидіарна відповідальність (продовження)

Постанова КГС ВС від 29.10.2019 у справі № 927/1124/16

Покладення на орган місцевого самоврядування субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями створеного ним комунального підприємства, що є боржником і здійснює господарську діяльність без мети одержання прибутку на основі матеріальної бази, яка не є його власністю та не включається до ліквідаційної маси в разі його банкрутства, є одним із способів захисту інтересів кредиторів суб'єкта некомерційної господарської діяльності

Здійснення господарської діяльності комунальним некомерційним підприємством без мети одержання прибутку на основі матеріальної бази, яка не є його власністю та не включається до ліквідаційної маси в разі банкрутства цього підприємства, зумовило для законодавця через механізм, закріплений у статтях 77, 78 ГК України, врегулювати спірні правовідносини та захистити у такий спосіб інтереси можливих кредиторів суб'єкта некомерційної господарської діяльності.

Ухвалення Ніжинською міською радою в період, коли у боржника вже існували невиконані зобов'язання перед його кредиторами, рішень про безоплатну передачу активів боржника іншій юридичній особі з метою уникнення звернення стягнення на ці майнові активи для задоволення у разі порушення справи про банкрутство боржника вимог кредиторів боржника, а також створення Ніжинською міською радою своїми рішеннями (у тому числі про припинення права на земельну ділянку боржника) умов, за яких боржник став неплатоспроможним та визнаний банкрутом у цій справі є підставою для покладення міську раду (як засновника та власника переданого до активів боржника майна) субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника.

7. Щодо початку перебігу позовної давності за вимогами про покладення на третіх осіб субсидіарної відповідальності

Постанова КГС ВС від 02.09.2020 у справі № 923/1494/15

Саме детальний аналіз ліквідатором фінансового становища банкрута у поєднанні з дослідженням підстав виникнення заборгованості боржника перед кредиторами у справі про банкрутство дозволить йому виявити наявність чи відсутність дій засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі керівника боржника, щодо доведення до банкрутства юридичної особи.

Заява про покладення субсидіарної відповідальності може бути подана ліквідатором до суду в разі, коли буде встановлена недостатність майна боржника для повного задоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство (абз. 2 ч. 5 ст. 41 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»).

За наявності ознак банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі з вини керівника боржника, для забезпечення реалізації принципу безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі ліквідатор подає заяву про покладення субсидіарної відповідальності не раніше ніж після завершення реалізації об'єктів ліквідаційної маси та здійснення розрахунків з кредиторами у результаті проведення такої реалізації у ліквідаційній процедурі та за недостатності коштів для повного погашення кредиторської заборгованості банкрута.

Розмір зазначених вимог визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою (абз. 1 ч. 5 ст. 41 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»).

Прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом є тією обставиною, яка свідчить, що ліквідатор довідався або міг довідатися про наявність ознак доведення до банкрутства юридичної особи – боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі з вини керівника боржника, які мають право давати обов'язкові для боржника вказівки чи мають можливість іншим чином визначати його дії.

8. Щодо покладання субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника на засновника та керівника іншої юридичної особи

Постанова КГС у складі ВС від 22.04.2021 у справі № 915/1624/16

Щодо суб'єктів субсидіарної відповідальності та підстав її застосування

Системний аналіз змісту абзацу 1 частини п'ятої статті 41 Закону про банкрутство, абзацу 1 частини другої статті 61 КУзПБ у взаємозв'язку з іншими нормами законодавства свідчить, що до третіх осіб, які несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника, у зв'язку з доведенням його до банкрутства відносяться **будь-які особи**, наслідком дій або бездіяльності яких стало банкрутство юридичної особи.

На особу, яка отримала вигоду з протиправної, в т.ч. недобросовісної поведінки керівника чи засновників боржника поширюються правила субсидіарної відповідальності за якими суб'єктом субсидіарної відповідальності може бути **особа, яка отримала істотну** (відносно масштабу діяльності боржника) **вигоду у вигляді збільшення активів, яка не могла б утворитися у випадку відповідності дій засновників та керівника боржника закону, в т.ч. принципу добросовісності.**

Статтею 61 КУзПБ від 21.10.2019, статтею 41 Закону про банкрутство до 21.10.2019 закріплено **правову презумпцію субсидіарної відповідальності осіб**, що притягуються до неї, складовими якої є недостатність майна ліквідаційної маси для задоволення вимог кредиторів та наявність ознак доведення боржника до банкрутства, яка є спростовною, оскільки передбачає можливість цих осіб довести відсутність своєї вини у банкрутства боржника та уникнути відповідальності.

9. Щодо покладання субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника на засновника та керівника іншої юридичної особи

Постанова КГС у складі ВС від 22.04.2021 у справі № 915/1624/16

Щодо розміру субсидіарної відповідальності

Розмір вимог ліквідатора до третіх осіб, які відповідно до законодавства несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства за приписами статті абзацу 1 частини п'ятої статті 41 Закону про банкрутство (до 21.10.2019), абзацу 1 частини другої статті 61 КУзПБ **визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою.**

Вартість майна, яке було виведено з активів боржника не впливає на розмір субсидіарної відповідальності, а визначенню розміру останньої передують формування ліквідаційної маси.

10. Щодо покладання субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника на засновника та керівника іншої юридичної особи

Постанова КГС у складі ВС від 22.04.2021 у справі № 915/1624/16

Щодо ефективності обраного ліквідатором способу захисту інтересів боржника та кредиторів

Не може бути підставою для відмови у задоволенні заяви ліквідатора про покладення субсидіарної відповідальності неналежність обраного ним способу захисту інтересів боржника та кредиторів з огляду на відсутність спростування (оскарження) відповідних дій (спростування презумпції правомірності правочину, оскарження ухвалених юридичною особою рішень тощо), оскільки визначальним у застосуванні цієї відповідальності із урахуванням правової конструкції частини п'ятої статті 41 Закону про банкрутство, частини другої статті 61 КУзПБ є використання особою належних їй суб'єктивних прав на шкоду інтересам боржника та кредиторів, що призвело до неплатоспроможності боржника, а не спростування правомірності прийнятих нею рішень, вчинених дій та правочинів тощо.

11. Підстави притягнення керівника боржника до солідарної відповідальності за незадоволення вимог кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 15.06.2021 у справі № 910/2971/20

КУзПБ запроваджено **солідарну відповідальність** у разі порушення вимоги цього Кодексу щодо обов'язку та строку для звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство (зокрема, у разі загрози неплатоспроможності), визначивши суб'єктом цієї відповідальності лише керівника боржника та встановивши строк для виконання боржником зазначеного обов'язку – один місяць.

Для встановлення щодо боржника такого складного за своїм змістом юридичного факту, як загроза його неплатоспроможності, є **необхідною одночасна наявність певних умов: існування** у боржника щонайменше перед двома кредиторами **зобов'язань, строк виконання яких настав**, який, у свою чергу, визначається за правилами закону, що регулює відповідні правовідносини (купівля-продаж, поставка, підряд, позика, бюджетні та податкові зобов'язання тощо); **розмір усіх активів боржника є меншим, ніж сумарний розмір зобов'язань** перед усіма кредиторами боржника, строк виконання яких настав, тобто майновий стан боржника за всіма його показниками (основними фондами, дебіторською заборгованістю, строк виконання зобов'язань щодо якої настав, тощо) та за оцінкою сукупної вартості всіх активів боржника очевидно не здатний забезпечити задоволення вимог щодо виконання зобов'язань перед усіма кредиторами, строк виконання яких настав, ні в добровільному, ні в передбаченому законом примусовому порядку.

Щоб визначити, чи порушив боржник вимоги ч. 6 ст. 34 КУзПБ, необхідно зіставити моменти виникнення в нього зобов'язань перед кредиторами, з'ясувати, чи відбулося в той самий звітний період перевищення сумарного розміру зобов'язань боржника перед його кредиторами над розміром усіх активів боржника, задля встановлення наявності та тривалості існування у боржника ознак загрози неплатоспроможності обчислити початок перебігу місячного строку, передбаченого абз. 1 ч. 6 ст. 34 КУзПБ, і, відповідно, **встановити, чи сталося порушення цього строку як підстави для солідарної відповідальності керівника боржника** в разі невиконання ним обов'язку звернутися із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство за правилами ч. 6 ст. 34 КУзПБ.

12. Щодо солідарної відповідальності керівника боржника

Постанова КГС у складі ВС від 23.03.2021 у справі № 910/3191/20

Враховуючи встановлені фактичні обставини щодо погіршення показників забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами, забезпечення зобов'язань боржника його оборотними активами та повної відсутності (від'ємне значення) чистих активів на підприємстві, наявність ознак дій доведення до банкрутства, вчинених посадовими особами ТОВ "Ласерта" в період з 01 січня 2016 року по 31 грудня 2018 року, враховуючи встановлені фактичні обставини щодо того, що за підсумками останнього звітного періоду (31.12.2018 року) господарська діяльність ТОВ "Ласерта" збиткова, збиток складає 518,7 тис. грн., що характеризує неплатоспроможність ТОВ "Ласерта" як надкритичну, враховуючи **незвернення**, всупереч приписам частин 1, 6 статті 95 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", в редакції чинній з 19.01.2013, частини 6 статті 34 Кодексу України з процедур банкрутства, **керівника боржника до господарського суду з заявою про порушення провадження у справі про банкрутство** починаючи з 31.12.2018 до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство ТОВ "Ласерта", суд апеляційної інстанції дійшов вірного висновку про покладення солідарної відповідальності на керівника боржника, що є підставою для подальшого звернення кредиторів зі своїми вимогами до зазначеної особи в порядку частини 6 статті 34 Кодексу України з процедур банкрутства.

13. Щодо моменту набуття прав у справі про банкрутство забезпеченим кредитором

Постанова Судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.10.2019 у справі № 910/11946/18

Передбачені Законом про банкрутство наслідки, що настають з моменту порушення справи про банкрутство, полягають, зокрема, в обмеженні прав заставодержателя майна боржника вільно обирати способи та процедуру звернення стягнення на передане в заставу (іпотеку) майно, а також в особливостях задоволення вимог забезпечених кредиторів до боржника: лише в порядку, встановленому Законом, та в межах провадження у справі про банкрутство.

Тож ухвала про відкриття провадження у справі про банкрутство має наслідком зміну порядку задоволення вимог заставодержателя майна боржника. У зв'язку з цим вона є судовим рішенням про права та інтереси особи, що надає заставодержателю право заперечувати у підготовчому засіданні проти відкриття провадження у справі про банкрутство боржника з наділенням у такому разі заставодержателя процесуальними правами учасника у справі про банкрутство щодо подання клопотань, надання доказів тощо і, відповідно, процесуальним правом на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство в розумінні частини першої статті 254 ГПК України.

14. Щодо порядку набуття статусу кредитора у справі про банкрутство

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 16.07.2020 у справі № 910/4475/19

Особа набуває статусу конкурсного кредитора (сторони, учасника провадження у справі про банкрутство) з повним обсягом процесуальної дієздатності (в тому числі правом оскарження судових рішень) за сукупності таких умов:

– подання до господарського суду письмової заяви з вимогами до боржника, а також документів, що їх підтверджують, протягом 30 днів з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство (ч. 1 ст. 23 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ч. 1 ст. 45 КУзПБ);

– розгляд господарським судом заяви конкурсного кредитора у попередньому засіданні суду (ч. 6 ст. 23, ст. 25 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ч. 6 ст. 45, ст. 47 КУзПБ);

– визнання вимог такого кредитора, що формалізується у судовому рішенні господарського суду – ухвалі (ч. 6 ст. 23, ст. 25 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ч. 6 ст. 45, ст. 47 КУзПБ).

Наявність забезпечення виконання грошового зобов'язання у вигляді застави/іпотеки надає такій особі (статус кредитора якої ще не підтверджено) певні особливості у статусі і обсязі протягом процедур банкрутства порівняно з іншими кредиторами боржника.

Визначені Законом про банкрутство наслідки, що настають з моменту порушення справи про банкрутство, полягають, зокрема, в обмеженні прав заставодержателя майна боржника вільно обирати способи та процедуру звернення стягнення на передане в заставу (іпотеку) майно, а також в особливостях задоволення вимог забезпечених кредиторів до боржника – лише в порядку, передбаченому Законом про банкрутство, та в межах провадження у справі про банкрутство.

Ухвала про відкриття провадження у справі про банкрутство має наслідком зміну порядку задоволення вимог заставодержателя майна боржника, у зв'язку з чим є судовим рішенням, яке ухвалено про права та інтереси цієї особи, що надає заставодержателю право заперечувати у підготовчому засіданні відкриття провадження у справі про банкрутство боржника з наділенням у такому разі заставодержателя процесуальними правами учасника у справі про банкрутство – щодо подання клопотань, надання доказів тощо, а відповідно – і процесуальним правом на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство в розумінні ч. 1 ст. 254 ГПК України.

Відповідно до абзацу першого частини шостої статті 45 КУзПБ кредитор має право отримувати від розпорядника майна інформацію щодо вимог інших кредиторів. Такий кредитор може подати розпоряднику майна, боржнику та суду заперечення щодо визнання вимог інших кредиторів.

15. Щодо права кредитора на оскарження судових рішень

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 02.10.2019
у справі № 910/9535/18

Визначальну роль у процедурі банкрутства відіграє дотримання принципу конкурсного імунітету кредиторів, який спрямований на попередження та усунення будь-яких переваг одних кредиторів на шкоду інших. Важливе значення у дотриманні цього принципу має формування конкурсної маси, її реалізація та задоволення вимог кредиторів в установленій законом черговості.

З огляду на те, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" та ТОВ "Медіа Експерт Плюс" є кредиторами у справі № 910/18739/16 про банкрутство ТОВ "Західбудінвест Компані Консалтинг", результати розгляду позову у даній справі мають безпосередній вплив на права та інтереси АТ "Райффайзен Банк Аваль", оскільки прийняте рішення у цій справі призводить до збільшення боргових зобов'язань боржника та, як наслідок, зменшення його конкурсної маси, а отже, і розміру задоволення вимог кредиторів.

Кредитор у справі має право оскаржити судові рішення у справі, в якій він не є учасником, у разі впливу цього рішення на наповнення конкурсної маси боржника, розподілення її між кредиторами та формування вимог кредиторів.

16. Щодо кола осіб, які мають право вимагати визнання недійсними результатів аукціону з продажу майна банкрута, проведеного з порушенням вимог закону

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 16.09.2020
у справі № 5006/5/396/2012

Отже, вимагати визнання недійсним результатів аукціону, проведеного з порушенням вимог закону, можуть боржник (зокрема арбітражний керуючий від імені боржника), кредитори, зареєстровані учасники аукціону, особи, які вважають себе власниками майна, що виставляється на аукціон.

Інші особи, які бажали взяти участь в аукціоні, але не були зареєстровані і, відповідно, не змогли бути його учасниками, не мають права оскаржувати результати аукціону шляхом пред'явлення вимоги про визнання недійсними результатів аукціону.

Вирішуючи питання про спосіб захисту інтересу осіб, які бажали взяти участь в аукціоні, слід мати на увазі, що оспорювання результатів аукціону не призводять до захисту цього інтересу. Дійсно, у разі коли особа не змогла взяти участь або перемогти в аукціоні, визнання недійсним результатів аукціону саме по собі взагалі не поновлює її прав, адже її правове становище внаслідок визнання аукціону недійсним не змінюється. Тому застосування такого "способу захисту" на вимогу учасника, інтерес якого порушений, є неприпустимим.

Відповідальність організатора аукціону перед особами, які не змогли взяти участь або перемогти на аукціоні, передбачена у статті 53 Закону. Це і є належним способом захисту правомірного інтересу цих осіб. Водночас слід мати на увазі, що право на стягнення штрафу мають лише ті особи, які намагалися взяти участь та перемогти на аукціоні.

17. Щодо кола осіб, які мають право вимагати визнання недійсними результатів аукціону з продажу майна банкрута, проведеного з порушенням вимог закону

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 20.05.2021 у справі № 910/24368/14

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника є заінтересованою в аукціоні з продажу майна боржника у справі про банкрутство, адже порушення встановленого порядку його підготовки чи проведення може перешкодити продажу майна банкрута за найвищою ціною, що матиме наслідком недостатність отриманих коштів для покриття всіх вимог кредиторів, а отже, унеможливить відновлення підприємницької діяльності боржника або отримання власниками корпоративних прав залишку активів після його ліквідації.

За ч. 5 ст. 41 Закону про банкрутство (ч. 2 ст. 61 КУзПБ з 21.10.2019) **на засновників (учасників, акціонерів) боржника в разі недостатності майна боржника може бути покладена субсидіарна відповідальність** за його зобов'язаннями, а розмір таких вимог визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою (абз. 1 ч. 5 ст. 41 Закону про банкрутство, абз. 1 ч. 2 ст. 61 КУзПБ з 21.10.2019).

Набуття уповноваженою особою засновників (учасників, акціонерів) статусу учасника справи про банкрутство **має ґрунтуватися на ухвалі суду про залучення такої особи до участі у справі**, постановленій в порядку ст. 234 ГПК України.

З набранням такою ухвалою законної сили уповноважена особа, окрім належних їй спеціальних прав – брати участь з правом дорадчого голосу у зборах кредиторів та роботі комітету кредиторів боржника, наділяється процесуальними правомочностями учасника справи за ст. 42 ГПК України.

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника **має право на оскарження судових рішень**, постановлених у справі про банкрутство та у справах, які розглядалися в межах справи про банкрутство, **незалежно від того, постановлені відповідні судові рішення до чи після призначення її уповноваженою особою**, але в разі доведення відповідного правового зв'язку між оскаржуваними судовими рішеннями та порушенням інтересів такої особи. Для реалізації відповідного права суд зобов'язаний повідомити уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника про судові засідання у справі про банкрутство та у справах, які розглядаються в межах справи про банкрутство. Такий обов'язок існує лише щодо уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника, яка належним чином легітимована, тобто виникає з моменту постановлення ухвали суду про визнання такої уповноваженої особи учасником справи про банкрутство.

18. Щодо суб'єктного складу спору про визнання недійсним результатів аукціону, який розглядається у межах справи про банкрутство та суб'єктів права на звернення до суду із заявою про застосування позовної давності до вимог про визнання недійсними результатів аукціону

Постанова КГС у складі ВС від 05.03.2020 у справі № 14/325»б»

Сторонами спору про визнання аукціону та його результатів недійсними, який розглядається судом в межах провадження у справі про банкрутство є **продавець, переможець аукціону та організатор цього аукціону**.

Нормою ч. 3 ст. 267 ЦК України передбачено правило, згідно з яким суб'єктом звернення із заявою про застосування позовної давності є виключно сторона у спорі.

Поняття сторони спору про визнання аукціону та його результатів недійсними, який суд розглядає в межах провадження у справі про банкрутство, не є тотожним поняттю учасника (сторони) у справі про банкрутство, оскільки обмежується колом учасників, яких стосуються спірні правовідносини.

Наслідки спливу позовної давності, встановлені частинами 3, 4 ст. 267 ЦК України, застосовуються **лише за заявою сторони** у спорі. **Подання такої заяви учасником справи, який не є стороною у спорі, унеможливорює застосування наслідків спливу позовної давності.**

19. Щодо застосування відповідно до частини третьої статті 267 ЦК України строку позовної давності на підставі заяви лише сторони та/або іншого кредитора у справі про банкрутство

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 09.09.2021
у справі № 916/4644/15

У справі про банкрутство при розгляді кредиторських грошових вимог до боржника застосовуються загальні норми цивільного законодавства про позовну давність, визначені у главі 19 "Позовна давність" ЦК України.

Тлумачення частин п'ятої, шостої статті 23 Закону про банкрутство (частин п'ятої, шостої статті 45 КУзПБ з 21.10.2019) у взаємозв'язку зі статтею 256, частинами третьою, четвертою статті 267 ЦК України свідчить, що **стороною, яка може зробити заяву про застосування позовної давності під час розгляду грошових вимог кредитора в процедурі розпорядження майном боржника**, слід розуміти [інших кредиторів](#), [боржника](#) та [розпорядника майна боржника](#).

Кредитор наділений правом звернутися до суду із заявою про застосування позовної давності під час розгляду грошових вимог кредиторів у процедурі розпорядження майном боржника:

- 1) у разі розгляду заявлених вимог кредиторів до боржника в період дії Закону про банкрутство від 19.01.2013 – **з моменту визнання його вимог боржником чи господарським судом**;
- 2) у разі розгляду заявлених вимог кредиторів до боржника в період дії КУзПБ – **з моменту подання ним заяви про визнання грошових вимог до боржника**.

20. Щодо визначення розміру вимог забезпеченого кредитора до майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 04.02.2021
у справі № 904/1360/19

1. Тлумачення абзацу третього частини другої статті 45 КУзПБ у взаємозв'язку з положеннями статей 572, 575, 589 ЦК України, статей 7, 11, 17, 18 Закону України "Про іпотеку" та статей 12, 19, 28 Закону України "Про заставу" свідчить, що вимоги забезпеченого кредитора, якщо інше не обумовлено договором застави (іпотеки) та немає заяви такого кредитора про повну чи часткову відмову від забезпечення, до майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні, є забезпеченими в цілому незалежно від облікової оцінки заставного (іпотечного) майна визначеної сторонами в договорі застави (іпотеки).
2. Кінцева вартість заставного (іпотечного) майна для цілей проведення розрахунків із забезпеченим кредитором формується в момент його реалізації.
3. Застава (іпотека) припиняється, а вимоги забезпеченого кредитора вважаються погашеними у разі реалізації предмета застави (іпотеки) з дотриманням вимог КУзПБ.

21. Щодо зміни черговості задоволення грошових вимог кредитора до боржника у зв'язку з реалізацією предмета забезпечення

Постанова КГС у складі ВС від 27.05.2021 у справі № 916/1142/18

Тлумачення абзацу 11 частини другої статті 25 Закону про банкрутство у взаємозв'язку з іншими норми цього Закону, та нормами ЦК України, Закону України "Про іпотеку", Закону України "Про заставу" із застосуванням системного методу інтерпретації свідчить, що кінцева вартість заставного (іпотечного) майна для цілей проведення розрахунків із забезпеченим кредитором формується в момент його реалізації. Після продажу заставного (іпотечного) майна вимоги забезпеченого кредитора до майнового поручителя, який є одночасно боржником в основному зобов'язанні, якщо інше не обумовлено договором застави (іпотеки) та немає заяви такого кредитора про відмову від забезпечення, включаються до реєстру вимог кредиторів до відповідної черги за правилами цього Закону.

22. Щодо відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 20.05.2021
у справі № 922/3369/19

- судовими рішеннями, що підлягають касаційному оскарженню в порядку абз. 2 ч. 3 ст. 9 КУзПБ, **можуть бути тільки постанови апеляційного господарського суду**;
- процесуальна можливість спільного касаційного оскарження в порядку абз. 2 ч. 3 ст. 9 КУзПБ внаслідок включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, ухвалені за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, **може бути застосована тільки до касаційного оскарження тих судових рішень** (постанов апеляційного господарського суду) в процедурах банкрутства, які стосуються не вирішення спорів, а розв'язання специфічних питань, притаманних саме процедурам банкрутства;
- КУзПБ **не передбачає процесуальної можливості включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, ухвалені за результатами оскарження ухвал, рішень господарського суду за правилами ст. 7 КУзПБ (у порядку позовного провадження) у межах справи про банкрутство, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню згідно із ч. 3 ст. 9 КУзПБ, і навпаки.**

Відповідно до абз. 3 ч. 4 ст. 28 КУзПБ **комітет кредиторів має право у будь-який час звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень незалежно від наявності підстав.**

Господарський суд, розглядаючи клопотання комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень **без зазначення підстав, зобов'язаний** поряд із встановленням обставин дотримання порядку скликання та проведення загальних зборів та/або комітету кредиторів, законності обрання / формування загальними зборами кредиторів комітету кредиторів, ухвалення зборами кредиторів чи комітетом кредиторів рішення та реалізації цього рішення шляхом подання відповідного клопотання до господарського суду в порядку ч. 4 ст. 28 КУзПБ **вжити заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами.**

Звернення до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання **повноважень зборами кредиторів, а не комітетом кредиторів не є порушенням приписів абз. 3 ч. 4 ст. 28 КУзПБ.**

23. Щодо автоматичного припинення дії мораторію після спливу 170 днів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021
у справі № 905/1923/15

Відповідно до частини восьмої статті 41 КУзПБ дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство. Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, дія мораторію припиняється автоматично після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації.

У частині шостій статті 41 КУзПБ закріплено, що задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство.

З метою дотримання принципу судового контролю у відносинах неплатоспроможності та банкрутства, зважаючи на відсутність нормативного врегулювання співвідношення процедур виконавчого провадження та процедур банкрутства, з огляду на мету та цілі КУзПБ, такими, що відповідають положенням чинного законодавства України, можна вважати лише ті дії державного виконавця щодо звернення стягнення на майно боржника, **які були дозволені (санкціоновані) судовим рішенням (ухвалою суду) в межах справи про банкрутство.**

Отже, після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, **задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, має здійснюватися за ухвалою суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство,** постановленою господарським судом за результатом розгляду заяви кредитора, вимоги якого є забезпеченими.

24. Щодо поняття «член сім'ї боржника» у справах про неплатоспроможність фізичних осіб

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021
у справі № 910/6639/20

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений, передусім, необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, у тому числі, надавати достовірну інформацію про все наявне майно, зумовлена не тільки формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

Подання декларації про майновий стан надає можливість не лише встановити перелік та вартість майна, стан доходів та витрат на відповідну дату, а й динаміки розміру активів за відповідний період.

Включення до кола членів сім'ї осіб, які перебувають у шлюбі з боржником (у тому числі якщо шлюб розірвано протягом трьох років до дня подання декларації), а також їхніх дітей, у тому числі повнолітніх, батьків, осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, пояснюється фідучіарним, зазвичай, характером відносин боржника з цими особами (обов'язок діяти якнайкраще в інтересах таких осіб), що може сприяти ухиленню від виконання боржником зобов'язань перед кредиторами шляхом перереєстрації майна (майнових прав) на цих осіб. До цих зловживань правом боржник може вдатись незалежно від того, що ці особи проживають окремо від боржника, не пов'язані з ним спільним побутом та сімейними правами і обов'язками.

Положення частини п'ятої статті 116 КУзПБ самостійно і вичерпно врегульовують зміст поняття "член сім'ї боржника", яке є спеціальним, встановленим саме для цілей визначення змісту правовідносин щодо відновлення платоспроможності фізичної особи. Положення статті 3 СК України для регулювання відносин у процедурі розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб не застосовується.

Тлумачення частини п'ятої статті 116 КУзПБ, з огляду на мету правового регулювання відносин неплатоспроможності боржників- фізичних осіб, дає підстави для висновку, що до членів сім'ї такого боржника в обов'язковому порядку необхідно віднести його дітей (у тому числі повнолітніх), батьків та осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, незалежно від того, що вони не проживають з ним спільно, не пов'язані спільним побутом і не мають взаємних прав та обов'язків.

25. Щодо повноти дій ліквідатора

Постанова КГС у складі ВС від 02.09.2021 у справі № 910/3438/13

КУзПБ передбачена певна сукупність дій, яку необхідно вчинити ліквідатору в ході ліквідаційної процедури та перелік додатків, які додаються до звіту ліквідатора і є предметом дослідження в судовому засіданні за підсумками ліквідаційної процедури, що проводиться за участю кредиторів (комітету кредиторів); подання звіту та ліквідаційного балансу здійснюється ліквідатором за наслідком всіх проведених ним дій в ході ліквідаційної процедури.

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів спрямованих на виявлення активів боржника, при цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів, щодо їх належного здійснення (**принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі**).

Звернення ліквідатора до господарського суду про покладення на винних осіб субсидіарної відповідальності за доведення боржника до банкрутства є частиною принципу безсумнівної повноти дій у ліквідаційній процедурі.

Оскільки частина друга статті 61 КУзПБ не визначає ознак доведення до банкрутства, які можуть стати підставою для покладення субсидіарної відповідальності на винних осіб саме **детальний аналіз ліквідатором фінансового становища банкрута у поєднанні з дослідженням ним підстав виникнення заборгованості перед кредиторами та сукупності правочинів, інших юридичних дій, що сприяли виникненню кризової ситуації, її розвитку і переходу в стадію банкрутства боржника дозволить ліквідатору банкрута виявити ознаки доведення до банкрутства у діях засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі керівника боржника.**

26. Щодо затвердження ліквідаційного балансу

Постанова КГС у складі ВС від 29.07.2021 у справі № 910/23011/16

Заперечуючи звіт ліквідатора та ліквідаційний баланс боржника з підстав неналежного виконання ліквідатором боржника своїх обов'язків у ліквідаційній процедурі та неповноти здійснених ним заходів у цій процедурі, кредитор або інша особа з урахуванням положень частини шостої статті 61 КУзПБ, статей 13, 74 ГПК України має довести, що ці порушення з боку ліквідатора мали місце та призвели до недотримання порядку здійснення ліквідаційної процедури, і тим самим вплинули на формування ліквідаційної маси і на задоволення вимог кредиторів, відтак - на результати ліквідаційної процедури боржника, а подальше провадження у справі про банкрутство в контексті збільшення судових витрат у справі та застосування додаткових інструментів задля задоволення вимог кредиторів є виправданим.

Участь кредитора, зокрема конкурсного, не може бути формальною. Будучи учасником провадження у справі про банкрутство кредитор наділений широким обсягом прав та повноважень, в тому рахунку правом на звернення до суду в межах провадження у справі про банкрутство із заявою про визнання недійсними правочинів боржника (стаття 42 КУзПБ), звернення зі скаргою на дії (бездіяльність) ліквідатора (частина шоста статті 61 КУзПБ), визнання недійсним правочину, вчиненого з порушенням порядку підготовки та проведення аукціону (стаття 73 КУзПБ), реалізуючи які він має діяти своєчасно та у належний спосіб.

Під час здійснення провадження у справі про банкрутство кредитор в силу наявних у нього прав не може безумовно покладатися у здійсненні дій з оскарження правочинів чи інших дій направлених на виявлення, повернення майна банкрута, лише на ліквідатора. Як особа зацікавлена у задоволенні наявних в нього грошових вимог до боржника у повному обсязі, кредитор має діяти розсудливо та проявляти уважність щодо стану своїх прав, зокрема цікавитися вжитими ліквідатором діями у ліквідаційній процедурі та заходами направленими на виявлення, розшук та повернення майна банкрута, ефективністю таких заходів та вчиняти, за наявності в нього необхідного обсягу прав та повноважень, дії направлені на визнання правочинів боржника недійсними, визнання недійсним правочину, вчиненого з порушенням порядку підготовки та проведення аукціону, оскарження дій (бездіяльності) ліквідатора щодо вжитих ним заходів у ліквідаційній процедурі тощо. Саме від таких дій кредитора залежить досягнення основної мети його участі у справі про банкрутство - задоволення (погашення) його вимог.

Справи на розгляді судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС у 2021 році

Справа № 1-24-7-5/297-06-7817 – щодо застосування положень пункту 2 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про визнання таким, що втратив чинність Закон України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації" для закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства, щодо якого процедуру санації застосовано до набрання чинності з 20.10.019 цим Законом та про необхідність уточнення питання поширення приписів зазначеного вище пункту 2 Закону, на державні підприємства (у тому числі казенні підприємства, або акціонерні товариства, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків), які не були включені до переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, і щодо яких не ухвалювалось рішення про приватизацію.

Справа № 910/5107/20 – щодо здійснення провадження у справах про банкрутство, пов'язаних з іноземною процедурою банкрутства.

Справа № 910/4475/19 – щодо застосування положень Закону про банкрутство до юридичної особи, щодо якої було прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії, відкриття ліквідаційної процедури та призначення ліквідатора, яке в подальшому скасовано рішенням суду.

Справа № 904/4455/19 – щодо застосування приписів частини третьої статті 7 КУзПБ щодо порядку розгляду позовних вимог з майновими вимогами до боржника заявлених в позовному провадженні після відкриття провадження у справі про банкрутство та співвідношення частини третьої статті 7 із пунктом 1 частини чотирнадцятої статті 39, частин першої, третьої статті 45 КУзПБ.

Справа № 905/2030/19 – щодо уточнення правової позиції щодо питання застосування судами загальних норм Цивільного законодавства при зверненні позивача із позовом про визнання договору недійсним, як такого, що направлений на уникнення звернення стягнення на майно боржника (франдаторність) та з'ясування питання впливу оскаржуваних правочинів на фінансовий стан боржника та можливість розрахунку з кредиторами.

Щодо періоду стягнення коштів на підставі статті 625 ЦК України

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.11.2019 у справі № 127/15672/16-ц

Законодавець визначає обов'язок боржника сплатити суму боргу з урахуванням рівня інфляції та 3 % річних за увесь час прострочення, у зв'язку із чим **таке зобов'язання є триваючим**.

Невиконання боржником грошового зобов'язання є триваючим правопорушенням, тому право на позов про стягнення коштів на підставі статті 625 ЦК України виникає у кредитора з моменту порушення грошового зобов'язання до моменту його усунення і обмежується останніми трьома роками, які передували подачі такого позову.

Щодо порядку відступлення права вимоги за кредитним та забезпечувальним договорами

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.03.2021 у справі № 906/1174/18

У постанові від 31.10.2018 у справі № 465/646/11 (провадження № 14-222цс18) Велика Палата Верховного Суду зробила загальний висновок, який надалі застосувала у постанові від 10.11.2020 у справі № 638/22396/14-ц (провадження № 14-16цс20), про те, що відступлення права вимоги за кредитним договором на користь фізичної особи суперечить положенням частини третьої статті 512 та статті 1054 ЦК України, оскільки для зобов'язань, які виникли на підставі кредитного договору, характерним є спеціальний суб'єкт, а саме - кредитор-банк або інша фінансова установа.

ВП ВС конкретизувала цей висновок так, що відступлення права вимоги за кредитним і забезпечувальним договорами є можливим не тільки на користь фінансових установ за обставин, коли попередній кредитор (банк) був позбавлений банківської ліцензії та перебував у процедурі ліквідації.

Щодо змісту понять «строк договору», «строк виконання зобов'язання» і «термін виконання зобов'язання»

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28.03.2018 у справі № 444/9519/12

Поняття «строк договору», «строк виконання зобов'язання» та «термін виконання зобов'язання» згідно з приписами ЦК України мають **різний зміст**.

Строком договору є час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору (частина перша статті 631 ЦК України). Цей строк починає спливати з моменту укладення договору (частина друга вказаної статті), хоча сторони можуть встановити, що його умови застосовуються до відносин між ними, які виникли до укладення цього договору (частина третя цієї статті). Закінчення строку договору не звільняє сторони від відповідальності за його порушення, яке мало місце під час дії договору (частина четверта статті 631 ЦК України).

Відтак, **закінчення строку договору, який був належно виконаний лише однією стороною, не звільняє другу сторону від відповідальності за невиконання чи неналежне виконання нею її обов'язків під час дії договору**.

Поняття «строк виконання зобов'язання» і «термін виконання зобов'язання» охарактеризовані у статті 530 ЦК України. Згідно з приписами її частини першої, якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін).

З огляду на викладене **строк (термін) виконання зобов'язання може збігатися зі строком договору, а може бути відмінним від нього, зокрема коли сторони погодили строк (термін) виконання ними зобов'язання за договором і визначили строк останнього, зазначивши, що він діє до повного виконання вказаного зобов'язання**.

Щодо тлумачення умов договору

Постанови Великої Палати Верховного Суду від 17.10.2018 у справі № 753/22010/14-ц,
від 10.04.2019 у справі № 916/2500/15

Відповідно до частини першої статті 637 ЦК України тлумачення умов договору здійснюється відповідно до статті 213 цього Кодексу. У частинах третій та четвертій статті 213 ЦК України визначені загальні способи, що мають застосовуватися для тлумачення на трьох його рівнях.

Перший рівень тлумачення - за допомогою однакових для всього змісту правочину значень слів і понять, а також загальноприйнятих у відповідній сфері відносин значення термінів (абзац перший частини третьої статті 213 ЦК України).

Другим рівнем тлумачення (у разі, якщо за першого підходу не вдалося витлумачити зміст правочину) є порівняння різних частин правочину як між собою, так і зі змістом правочину в цілому, а також з намірами сторін, які вони виражали при вчиненні правочину, а також, з чого вони виходили при його виконанні (абзац перший частини третьої статті 213 ЦК України).

Третім рівнем тлумачення (при без результативності перших двох) є врахування: (а) мети правочину, (б) змісту попередніх переговорів, (в) усталеної практики відносин між сторонами (якщо сторони перебували раніш в правовідносинах між собою), (г) звичаїв ділового обороту; (ґ) подальшої поведінки сторін; (д) тексту типового договору; (е) інших обставин, що мають істотне значення (частина четверта статті 213 ЦК України).

Щодо застосування статті 42 КУзПБ до правочинів, вчинених боржником до введення в дію цього Кодексу

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 02.06.2021
у справі № 904/7905/16

До події, факту застосовується закон (інший нормативно-правовий акт), під час дії якого вони настали або мали місце.

Відповідність чи невідповідність правочину вимогам законодавства має оцінюватися судом відповідно до законодавства, яке діяло на момент вчинення правочину.

Стаття 42 КУзПБ з урахуванням приписів пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень цього Кодексу, який стосується процесуальних норм КУзПБ, застосовується до усіх заяв арбітражних керуючих та кредиторів, поданих після вступу в дію КУзПБ, а темпоральним критерієм її застосування є дата відкриття провадження у справі про банкрутство. Передбачений цією статтею КУзПБ трирічний строк у будь-якому разі відраховується від дати відкриття провадження у справі про банкрутство. Такий строк з огляду на вступ в дію КУзПБ 21.10.2019 може повноцінно діяти лише у разі відкриття відповідного провадження після 21.10.2022.

Приписи статті 42 КУзПБ у частині підстав визнання недійсними правочинів боржника не підлягають застосуванню до правочинів, що були вчинені боржником до дати введення в дію КУзПБ, тобто 21.10.2019. До правовідносин, що склалися до 21.10.2019, підлягають застосуванню приписи статті 20 Закону про банкрутство.

Укладення договору боржника поза межами "підозрілого періоду" (одного року, що передував порушенню справи про банкрутство), визначеного статтею 20 Закону про банкрутство, та відсутність підстав для застосування статті 42 КУзПБ з огляду на непоширення її дії на правовідносини, що склалися до вступу в дію КУзПБ, не виключає можливості визнання недійсним правочину боржника, спрямованого на уникнення звернення стягнення на його майно, на підставі загальних засад цивільного законодавства та недопустимості зловживання правом, а відповідний спосіб захисту гарантує практичну й ефективну можливість захисту порушених прав.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!